

4

Undersökning av ett jordblandat stenröse
på Vanha Myllymäki i Palmunen hemmans
mark i Syttysi by av Letala socken i juni 1931.

Alfred Hackman.

Undersökning av ett jordblandat stenröse
på Vanha Myllymäki i Palmunens hemmans
mark i Sytttä by av Letala socken i juni 1931.

Vid uppgörandet av 1931 års sommarprogram
för Förhistoriska avdelningen hade på min andel bl.
a. kommit att undersöka ett år 1930 av prof. A. M. Tall-
gren upptäckt gravfält på den s. k. gamla Kvambacken
-Vanha Myllymäki på gränsen mellan Palmunen
hemmans och Varjo topos mark, där enligt Tallgrens
uppgift på vardera sidan om den längsmed gränsen
löpande körvägen i skärningen brända ben och ler-
Rärlsbitar kunna framplökas och vid byggandet
av Varjos fähus ett hopböjt svärd blivit hittat,
som givits åt "någon man från Jövsala" ("Jaiwas-
salon mies").

Då jag med mina biträden mag. Ella Kivikoski,
artisten frk. Karin Hildén, studeranden J. Leppäaho
och lyceisten ~~Antti~~ Sipilä anlände till stället, fingo
vi höra att den på Palmunens mark liggande ännu
bibehållna delen av det förmodade gravfältet icke
var i fara att bliva omgrävd, men att däremot
ett på Vanha Myllymäkis södra udden liggande jord-
blandat röse hotades av förstörelse, emedan hemmans-
ägaren P. hade för avsikt att uppodla denna del
av backen eller åtminstone draga nyodlingens gräns
tätt förbi röset. Under sådana omständigheter be-
slöt jag att uppskjuta undersökningen av grav-
fältet på gränsen ^{mot} till Varjo och i stället undersöka
röset.

Vanha Myllymäki är en låg, av åkrar omgiven uppod-
lad backe, vars västra rand ligger ca 110 m öster om
Palmunen hemman. Backen sträcker sig med bukta-

de ligger till det ungefär 210 m öster om hemmanet belägna Värjs-torp och är på sitt krön och här och där på sluttningar beväxade med barrträd. På krönet står ett jordblandat röse med en stor midtsten och 28 m sydligare på backens mot söder utskjutande udde är den av oss undersökta forn lämningen.

Detta röse mäter 7,5 m från N till S och mer än 8 m från O till W; dess högsta punkt, ungefär i mitten, höjde sig 50 cm ovanom en omedelbart invid dess norra rand (vid stenen 0.50 i rutorna k3, k4) belägen punkt och ca 80 cm över vår nollpunkt, belägen nära rösets sydvästra rand, där marken sluttar brant ner mot S (jfr. kartan). Periferin är utmärkt genom en tydlig fothedja av större och mindre stenar. På västra sidan finnas en 2 m lång lucka i stenvingen. Stenarna hava blivit bortförda härifrån någon gång på 1890-talet och sannolikt hade hela röset snart därefter blivit förstört, om icke dåvarande statsarkeologen J. R. Apelin på en tjänsteresa råkat passera orten och besikt stället samt förbjudit all vidare äverkan. Dessförinnan hade likväl utom de nyssnämnda kantstenarna även en del stenar blivit bortplockade ur rösets mitt, där vid vår ~~besikt~~ ankomst fanns en ungefär 1,40 m lång och ca 90 cm bred grop. De ur gropen tagna stenarna lägs till en del ännu kvar på rösets södra hälft.

Fotot nr 3 visar röset före undersökningen, sett från NO, därifrån det ter sig relativt lågt. I förgrunden synes från vänster till höger kantstenarna 0.46 (rut. c1, c2), 0.45 (rut. d1, e1), 0.40 (e1, f1) och 0.37 (rut. f1, f2); litet längre bort åt vänster framträda några av de ur gropen i mitten upptagna stenarna. Fotot nr 4 visar röset från NW, efter det gräsvälen redan blivit avlägsnad. Mest till höger på bilden är kantstenen 0.54

(c 8, c 9). Den stora ljusa stenen nära förgrunden var lös och återfinnes icke på kartan. Längre bort mot forden ligga andra lösa stenar.

Undersökningen försvårades avsevärt av de många i röset förekommande rapakivistena, vilka vanligen upplöste sig i grus, då de skulle lyftas åt sidan. De måste då bakstaveligen grävas eller skyfflas undan, ett tidsödande arbete. Vid sällning av kulturjord kunde det icke undvikas, att en del grus från dessa stenar följde med ^{till} ~~och~~ förfång för granskningen. Stora rapakiviblock påträffades i synnerhet i rösets norra hälft (i rutorna e 4, e 5, f 4, f 5, g 4, g 5). Det största av dem, i rutorna e 4, e 5, var synbarligen jordfast; norr om detta block funnos flere rapakivistenar av något mindre dimensioner, vilka voro så starkt förvittrade, att det var svårt att se gränserna mellan dem. De äro därför på kartan betecknade som ett enda block.

Större delen av röset var uppförd av 1-3 lager stenar med mellanliggande jord och grus. I nordvästra avsnittet, närmast norr om de stora stenarna O. 69 och O. 78 kunde flerstädes, särskilt i rutan f 6 3-4 lager stenar urskiljas; på sådana ställen var jordfyllningen givetvis tunnare. I rutan d 3 av rösets sydöstra del var antalet stenlager ännu större och kunde på några ställen, där stenarna voro mindre, uppgå till 5-6. En mycket tät stenläggning av delvis rätt så stora stenar funnos i rutan e 3. I motsats därtill lågo stenarna i rösets sydvästra del glesare. Särskilt i rutan d 6 omedelbart söder om det stora stenblocket O. 69 voro stenarna färre och var jordfyllningen tätare. Mitt i denna ruta var en ca 2.5 cm djup grop med en diameter av 50 ä 60 cm.

Rösets sandbotten var betäckt med ett tunt skikt

mörk jord, som innehöll kolstybb i väslande mängder; de största kvantiteterna uppsamlades i rutorna g 3 - g 6 och h 4, h 5, alltså mellan det stora ropakivområdet och norra kanten. Här lägs förkolnade träbitar i olika riktningar och här voro ^{de stora} stenarna skörbrända och sanden rödbränd. Utan tvivel hade här brunnit ett bål. Rätt mycket kol hittades även invid de östra kantstenarna J. 45 och O. 80 i rutorna d 2, e 2, e 3; kolskiktet sträckt sig här under de nämnda kantstenarna och kanske även utanför röset. Kantstenarna ha blivit lagda på sina platser efter det dessa bål brunnit ned, och delvis på resterna av dem.

Ehuru de ^{två} stora stenarna O. 69 och O. 78 i rutorna e 6 och e 7 icke lägs i rösets mitt, synas de av gravbyggarna ha betraktats som de egentliga märkstenarna. Runt omkring dem hittades nämligen brända ben, mest dock söder om dem i rutorna d 5 (i denna rutas västrad), d 6, d 7 och c 6. De i dessa rutor uppsamlade benbitarnes vikt utgör 112 gr; ett 10-tal gr hittades närmast norr om stenarna och något mindre närmast öster och väster om dem; för övrigt hittades blott enstaka ^{ben} bitar, huvudsakligen i gravens södra del, och inga alls i dess nordöstra avsnitt.

Gravgodset var mycket fattigt. Av metallföremål hittades endast ett fragment av ett skivförmigt järnbeslag med isittande järnrit (i rutan c 6), 5 fragment av holken till en spjutspets (?) (i rutan f 7) och en liten bit av en järnskiva (i rut. e 5). Inget av dessa föremål möjliggör en noggrann tidsbestämning. Det kan blott uttalas en förmodan att graven härstammar från 4. eller 5. sekel e. Kr., emedan fynd från denna tid innehållit liknande beslag och spjutspetsholkar.

I rutan d 8 låg en handlipsten av sandsten, sannolikt från stenåldern. Föremålet torde vid rösets uppförande av en tillfällighet ha vänt kastats in med andra stenar och kan icke anses höra till den här bisattes gravutstyrelse. Detta var i alla händelser fallet med de många oönerade lerkärlbitar, vilka hittades i röset. De förekommo talrikast i rösets sydöstra del, i rutorna b3, b4, b5 och, i mindre kvantiteter, spridda över så gott som hela röset. Tynden äro katalogiserade under nr. 9367: 1-82.

Efter undersökningen återställdes röset, så vitt det var möjligt, i sitt ursprungliga skick.
Helsingfors den 25 maj 1933.

Alfred Hackman.

Laitila, Syttyä, Palmunen,
Karta 2.

/// = nk. kalomisto

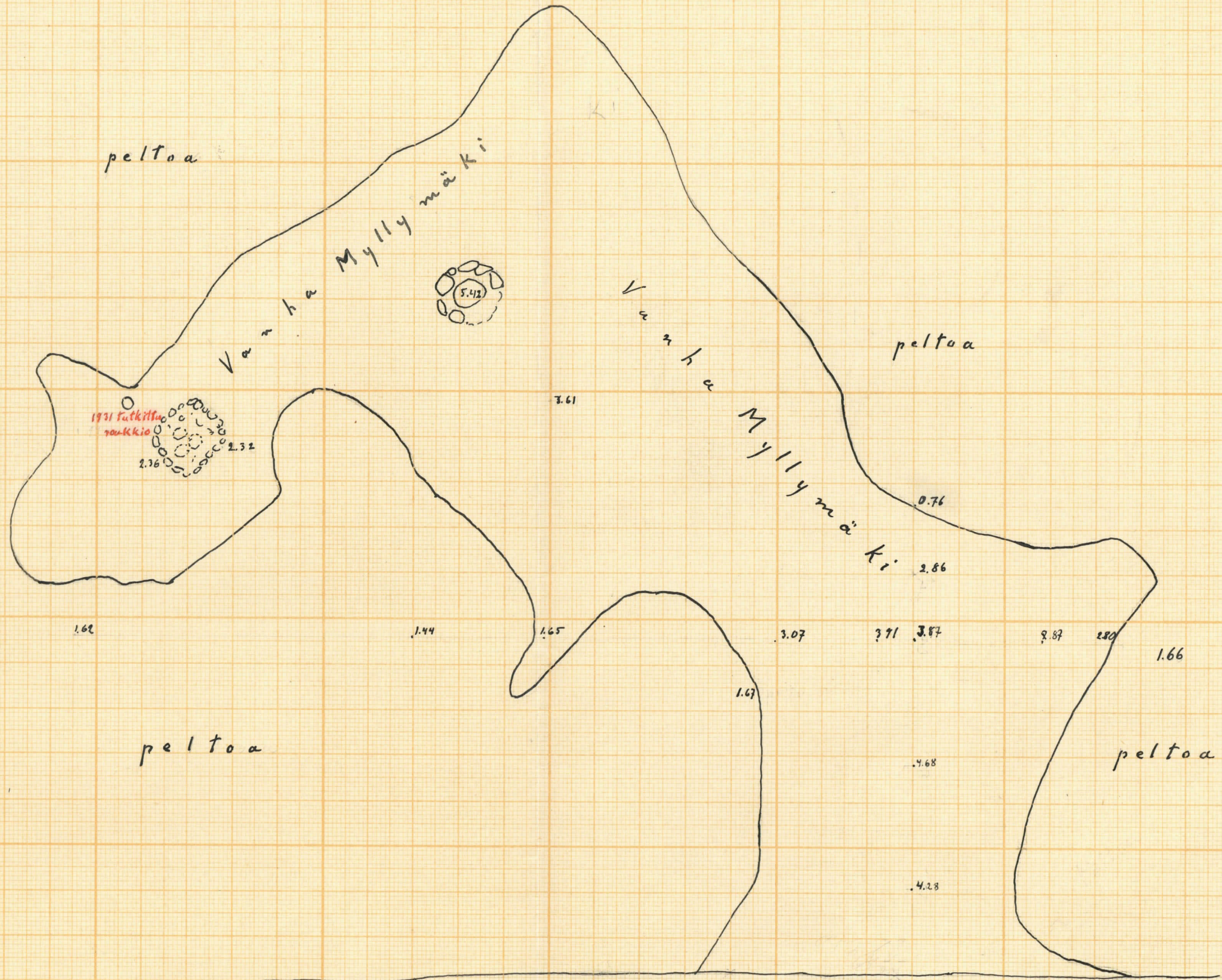

Utdrag ur Charta
öfver

Syttjä och Nykobygas jämte Nemi,
Tuna och Hurdipale enstaka hemmans,
Åker och en del ångar och Bröstmarks skog, belägen
i Letala socken af Wenas Härad och Åbo Län;

upprättad i grund af nämnda förordnades Directören och

Commissions Landtmätaren C. A. Gahrberg Nr. 1788 och Landtmätaren Egelius 1820 och ställes förättade mätningar Nr 1824 af F. F. Gylden, Concom. Landtm.

peltoa

Vanha Myllymäki

1931 tutkittu
rakennus
2.36

Vanha Myllymäki

peltoa

1.62

1.44

1.65

3.07

3.91

3.87

9.87

2.80

1.66

peltoa

1.67

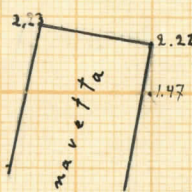
4.68

peltoa

4.28

Varjon Torppa

Laitila Syttyän kylä
Palmusentalo Vanha Myllymäki.

A. Hackmanin kaivaus

1931.

II. Ylän Palmusen talon

lää oleva rökkiö, tutkittu v. 1931.

A. Hackman.

Laitila.
Syttyä. Vanha myllymäki
1931.

1. Nordöstra delen av Vanha Myllymäki med Varjo ^{nr. 8005.} torps
åbyggnader, sedd fr. S.W.

2. Västra delen av Vanha Myllymäki, sedd fr. W. ^{nr. 7999.} Torps
Varjo torp. Vid x x det undersökta röset.

Laitila.
Syttyä. Vanha myllymäki.
1931.

3. Riset på Vanha myllymäkis södra udde, sett fr. S. 8000.

4. Riset före undersökningen sett fr. N.W. & betecknat lös sten. 8001.

Laitila.
Syttyä². Tammamyllymäki.²
1931.

5. Rösen före undersökningen, sett fr. N.W. ^{pl. 8028.}

6. Rösets nordvästra avsnitt under pågående undersökning, ^{pl. 8000 A.} sedd fr. N.W.

Laitisa.
 Lyytiä. Vanha Myllymäki.
 1931.

7. Rösens sydöstra avsnitt under pågående undersökning. pl. 8002.
 stenarna 0.34 (n. 3), 0.54, 0.48, 0.48 (r. n. 4, a4), 0.44 (r. a5) synliga.

8. Rösens sydöstra avsnitt under pågående undersökning. pl. 8003.

Laitila.
Syttyä² Vanha Myllymäki.
1931.

9. Rösen sydvästra avsnitt under på-
gående undersökning. nr. 8029.

10. Rösen södra hälft under pågående
undersökning. nr. 8030.